

ЛОВАН Р. БОЈОВИЋ (Титоград)

ПЕТЊИЦА — ПОСТОЈБИНА ПРЕДАКА ВУКА КАРАЦИЋА

Биографи Вука Караџића, почев од Измаила И. Срезњевског, Љубомира Стојановића, Миодрага Поповића и највећег савременог познаваоца Вукова живота и рада Голуба Добрашиновића и других,¹ као и језичара, етнолога, етнографа, историчара књижевности, историчара и других стваралаца, дали су огромни допринос изучавању живота и дјела великана југословенске културе и стваралаштва у XIX вијеку Вука Караџића.

Наше саопштење указује на неке мање познате и непознате податке везане за Петњицу и Вуков однос према мјесту одакле је био његов дјед Јоксим Караџић.

На простору територије Дробњака у прошлости су формирана четири племена и то: Дробњак у ужем смислу ријечи са зимским зборним племенским мјестом Беришина Лука (садашњи Шавник) и љетњим зборним племенским састајалиштем Зборна Главица у Горњој Буковици, Шаранци са зборним мјестом у Градини, касније у Кршу и у Његовући, затим Ускоци са центром код Манастира у Подмалинску, а касније у Боану, и Језера са сједиштем у Жабљаку.

¹ Измаил Ивановић Срезњевски, *Вук Стефановић Караџић*, фототипско издање, Изабрао, приредио, превео и коментаре написао др Голуб Добрашиновић, Београд 1987; Љубомир Стојановић, *Живот и рад Вука Стефановића Караџића*, фототипско издање, Београд 1987; Миодраг Поповић, *Вук Стефановић Караџић*, треће издање, Београд 1987; *Архивска грађа о Вуку Караџићу 1813—1864*, приредио Голуб Добрашиновић, Београд 1970; Вук Стефановић Караџић, *О Црној Гори — Разни списи*, приредио Г. Добрашиновић, Београд 1972; Вук Стефановић Караџић, *Етнографски списи о Црној Гори*, приредили Миленко Филиповић и Голуб Добрашиновић, Београд 1987.

Прошлост Дробњака је била веома бурна и по много чему веома карактеристична. Његова прошлост још није изучена. Ми данас немамо ни прегледа прошлости тог дијела Црне Горе, а камоли једне свеобухватније монографије.

Петњица је једно од најпитомијих и најљепших села у Дробњаку у ужем смислу ријечи. Она је око 3 километра удаљена од Шавника. Према казивању старих Караџића Петњицу је средином XVII вијека населила породица Караџића. Одакле су се доселили Караџићи у Петњицу нема писаних извора, већ само каснијих казивања. Међу првим научницима који су то питање поставили био је Светозар Томић 1902. године.² Он се није определио ни за Рудине и Бањане, ни за Лијеву Ријеку и Васојевиће. Још није објашњено шта је било са становницима Петњице прије доласка породице Караџића у њу. Оно што је непобитно јесте да се Вуков дјед родио у Петњици. Према подацима самог Вука његов дјед Јоксим доселио се из Петњице у Тршић око 1739. године. На насловној страни Вукове књиге објављене 1824. године у Липисци (Лајпцигу) пише „Народне српске пјесме, сакупио и на свијет издао Вук Стеф. Караџић (Јадранин из Тршића, а од старине Дробњак из Петњице)“.

Ријечи *Петњица* нема у Вуковом рјечнику. Колико нам је познато нема је ни у осталим речницима и лексиконима.

Ријеч Петњица Вук је писао „Петница“. За њим су се повели и његови савременици као што су Милутиновић, Петар Петровић Његош, Вук Поповић, Јоаким Вујић и други. Колико нам је познато, прва је скренула пажњу истраживачима Аница Шаулић 1964. године да се у Дробњаку и шире изговара та ријеч Петњица, а не Петница.³ И сами смо се увјерили у ову тврдњу Анице Шаулић из разговора са народом у том крају и Караџићима у Петњици. У анализу ове ријечи, ми не можемо улазити. То је питање језичара, а њих на овом скупу има доста, и то врских. Једино што можемо казати јесте да је коријен ове ријечи *пећ* што значи *пећина*.

Друга ријеч везана за Вука и Дробњак, посебно за Петњицу јесте име *Стефан*. Као што је познато Вук се најприје потписивао по оцу Стефановић, а касније је скраћено употребљавао очинство Стеф., тј. Вук Стефановић Караџић.

Није нам познато да ли је неко од језичара вршио упоређење ријечи *Стефан* и *Стеван*, како се она изговара у дурмиторском крају. Према нашим истраживањима у дурмиторском крају се каже Стеван, а не Стефан. Неки су ми скретали пажњу ријечима „Зашто пишеш Стефан када се каже Стеван?“ На

² Светозар Томић, *Дробњаци — антропогеографска испитивања IV*, Београд 1902; Андрија Лубурић, *Дробњаци племе у Херцеговини*, Београд 1930.

³ Аница Шаулић, *Петница или Петњица, „Ковчежић“*, прилози и граба о Доситеју и Вуку, књига шеста, Београд 1964.

оваква питања смо одговарали да се тако сам Вук потписивао. Међутим, чешиће смо добијали одговоре — па Вук није живио овдје и није знао како се ова ријеч у овим крајевима изговара. И ово питање је за језичаре, а не за историчаре.

Петњица је мало село кроз које протиче мала истоимена рјечица Петњица. Према подацима Светозара Томића, село је добило име „од многих пећина, које се изнад њега налазе”. Поврх села је стрма страна „по којој су пећине све једна до друге”. Међу њима је једна највећа чији је отвор широк 7,50, а висок 9 метара. Према Томићу, по овој пећини село је и име добило. У току јесењих киша из ове пећине извире вода која отиче рјечицом Петњицом. Иако је село мало, његова територија је подијељена на неколико дјелова: Греда, Гариште, Главица, Млаквине (Локвине). Затим заселак Пушиња гдје су Турци после устанка у Дробњаку 1805. године објесили 26 дробњачких првака⁴ у ширем смислу ријечи (Дробњак, Шаранци, Ускоци и Језера).

Куће у Петњици су при страни. Испод њих се пружа Бара Петњичка која се два пута годишње коси. У Петњици има шљивика. Неки су ограђени каменом оградом.

Петњицу окружује сеоски пут, а поврх ње иде пут од Шавника према Пошћењу, Комарници, Придворици, Дужима и даље. На дну Баре Петњичке је Црква која је према предању грађена 1252—53. године, када и Манастир Морача. Црква је паљена и рушена више пута. Камење цркве је различите величине и квалитета. Црква нема фресака нити ма каквог црквеног инвентара, осим неколико репродукција папирних икона које су у веома лошем стању. Није нам познато да ли је била живописана. Унутрашњи изглед Цркве подсјећа на сиромаштво. Црква не прокишњава и затворена је што је врло важно за сакралне споменике. Око Цркве је гробље у које су се одувјек сахрањивали само Караџићи. У њему има старих и нових гробова и савремених гробница. Гробље са Црквом је лијепо уређено и ограђено је лијепо оградом.

Од старијих кућа у Петњици је кула Шуја Караџића. То је камена кула на спрату. Прозори и ластавице су јој проширивани. Са једне стране су остали првобитни мали прозори са пушкарницама. Остале куће у Петњици су нове карактеристичне за савремену архитектуру. Старе сеоске архитектуре скоро да нема не само у Петњици него у читавом дурмиторском крају. Модернизацијом камених кула у Петњици и у дурмиторском крају нарушени су њихови првобитни изгледи. Неке од њих су саме по себи историјски споменици, које су нажалост модернизацијом тј. преправљањем изгубиле првобитни изглед а тиме и свој историјски и културни значај. Ово је требало

⁴ С. Томић, *Дробњаци*; А. Лубурић, *Дробњаци*; Мијушко Шибалић, *Устанак у Дробњаку 1805*, Шавник 1986.

спријечити, да се не преправљају старе камене куће које су у Дробњаку старе и по више стотине година. Као такве оне су споменици архитектуре у том крају.

Петњица је у прошлости више пута паљена. Последњи пут је спаљена 1943. године од стране окупатора. Према подацима С. Томића и А. Лубурића у њој је 1901. било 26, а 1929. године 28 домаћинстава — све Карацића.

Према писменим подацима које нам је дао Крсто Карацић данас (1987) у Петњици стално живи 19 домаћинстава са 44 становника. Од тог броја 8 домаћинстава је са једним, 4 са два, једно са три, три са четири, једно са пет и једно са шест чланова породице. Из ових се података види да су ово углавном старачка домаћинства. Иначе из Петњице и у Петњици има 83 домаћинства са 283 становника од којих 239 повремено долази у Петњицу.⁵

У Дурмиторском крају је жива традиција да је Вук Карацић из Петњице. То Карацићи из Петњице са поносом истичу.

Данас у Петњици подсећа да су Вукови преци из ње једино *Вукова зидина* и на неколико корака од ње *Вуков извор*. Ове називе посјетилац једино може сазнати од мјештана ако их нађе у селу. Иначе, никаквог обиљежја нема из кога би посјетилац могао сазнати да из овог краја потиче великан југословенског и свјетског културног стваралаштва Вук Карацић.

Током августа 1986. године посјетили смо Петњицу. Тада смо разговарали са мјештанима о прошлости Петњице и традицији о Вуку. Традиција је жива. Са пажњом причају да су Вукови преци из Петњице. Показали су нам *Вукову зидину* мјесто гдје су били темељи куће Вукова дједа. То су три већа камена урасла у земљу. Не зна се да ли су то станци или остаци зидине. Ово не би било тешко установити путем откопавања. На тај начин би се установили темељи зграде.⁶

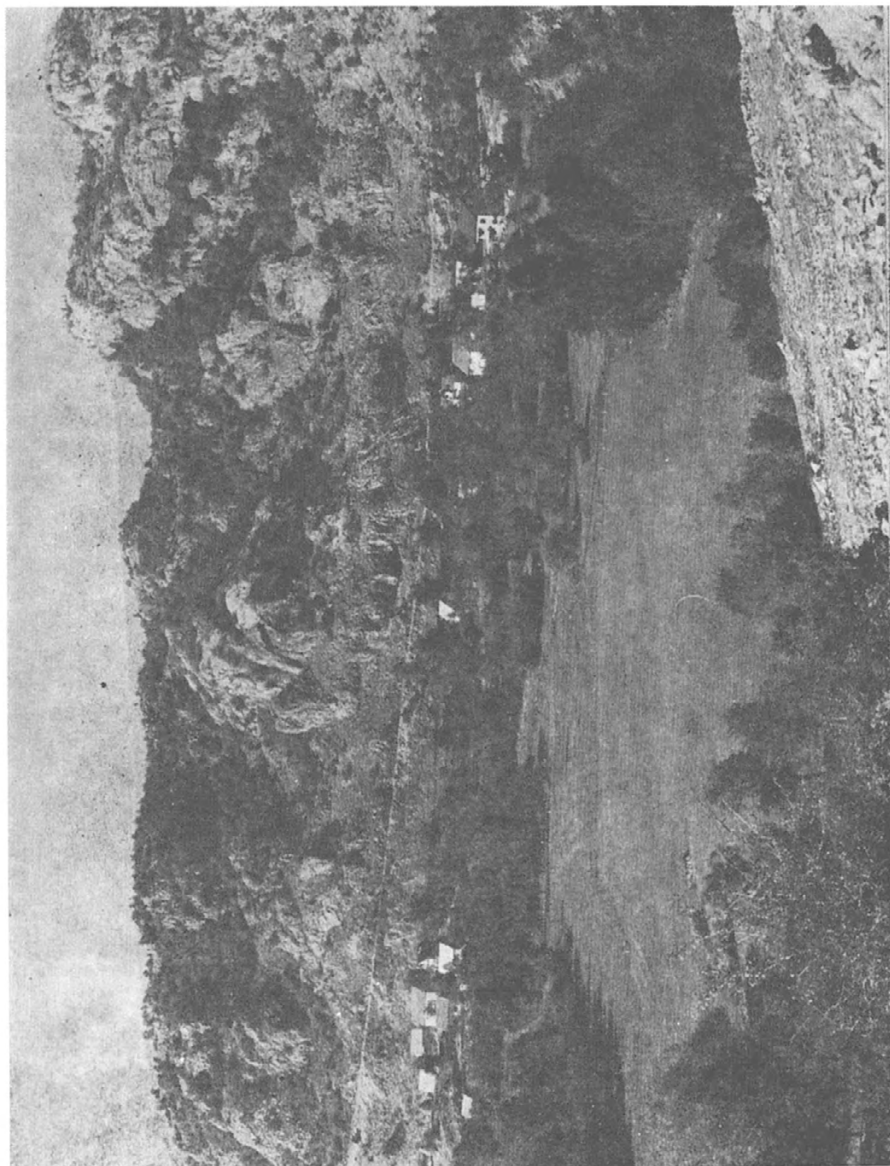
⁵ Крсто Карацић, *Списак домаћинства и број становника села Петњице*, рукопис дат аутору овог рада 1987. Исти ми је дао и генолошко стабло породице Карацић у Петњици.

⁶ Приликом посјете Петњици 1986. године посјетили смо и председника Скупштине општине Шавник Момчила Радуловића. Разговарали смо и о обиљежавању 200-годишњице рођења Вука Карацића. Касније смо му послали и наше мишљење о обиљежавању те годишњице које гласи:

**„КАКО ТРАЈНО ОБИЉЕЖИТИ 200 — ГОДИШЊИЦУ РОЂЕЊА ВУКА
КАРАЦИЋА У ПЕТЊИЦИ И У ДУРМИТОРСКОМ КРАЈУ**

(Оквирни преднацрт)

- Формирати Одбор у који би ушли истакнути научници, културни и јавни радници са територије дурмиторског краја (општине: Шавник, Плујине и Жабљак).
- Одбор не би требало да буде гломазан, највише 10—15 људи. На чело одбора изабрати истакнуту личност.
- Одбор треба да донесе Програм обиљежавања годишњице који би се састојао углавном у следећем:

Петњица. Снимљено 1986.

У непосредној близини *Вукове зидине* налази се *Вуков извор*. То је природни извор, који отиче, оивичен великим камењем тако да стока не може завући главу да пије из њега уколико се вода не излије у корито за појење стоке. Извор никада не пресушује.

Као што је у науци и познато, Вук Караџић је неколико пута боравио у Црној Гори али никада није био у Петњици одакле му се преселио у Тршић дјед Јоксим, а по некима и отац Стеван.⁷ Од Цетиња до Петњице био је дуг, напоран и ризичан пут за хромог Вука. Познато је да је дурмиторски крај, од убиства Смаил-аге Ченгића па до пред крај Вукова живота, био изложен борбама са Турцима. Вук је први пут дошао у Црну Гору 1834. године у вријеме Петра II Петровића Његоша.⁸ Од те године можемо пратити, колико је нама познато, интересовање његовог рођака војводе Василија, познатијег под именом Шујо Караџић, за Вука. Наиме, у писму од 10. октобра 1834. године Његошева секретара Димитрија Милаковића Вуку, Шујо је поздравио Вука.⁹ Од 1834. до 1862. године, када је последњи пут боравио, Вук је у Црној Гори пет пута био и то 1834, 1835, 1841, 1852, 1860. и 1862. године.¹⁰

— Код Вукове зидине и Вукова извора у Петњици направити једну врсту летње позорнице гдје би се окупљали ствараоци и изучаваоци српско-хрватског језика и изучаваоци прошлости дурмиторског краја. Поред позорнице би се подигла мермерна плоча на којој би се уклесао текст који би говорио о Вуковом поријеклу из Петњице. Уз плочу би могла да дође Вукова биста. Поред позорнице могао би бити и споменик.

— На позорници би се окупљали ствараоци сваке друге или треће године гдје би читали своје радове. Овим скуповима би се могао дати одговарајући назив као напр. *Дурмиторска прошлост*. Радови са оваквих скупова би се публиковали под истим насловом и то у свескама 1, 2 итд.

— У све три општине дати имена Вук Караџић књижарама, домовима културе, улици и тргу, школи и сл, што значи у све три општине трајно обиљежити 200-годишњицу Вуковог рођења. За све ово потребно је извршити консултацију са друштвено-политичким организацијама и стручњацима из науке и културе не заборављајући ни умјетнике и архитекте.

— Одржати свечану академију у Шавнику, са одабраним програмом. Напомињем да је ово само скица за један потпуни програм који ће услједити након свестране анализе од стране одговарајућих фактора у Општини и ван ње."

⁷ Никола Н. Томић, *Племи Дробњак*, Темекула — Калифорнија, 1980 (рукопис), сматра да су се Јоксим и Стеван преселили око 1737. године у Тршић, стр. 215.

⁸ Јевто М. Миловић, *Петар II Петровић Његош у свом времену*, Титоград, 1984, стр. 140; Вук Стефановић Караџић, *О Црној Гори*, *Разни списи*, приредио Г. Добрашиновић, стр. 972.

⁹ Аница Шаулић, *Вукови рођаци из Петњице*, Зборник Матице српске за књижевност и језик, књига XXI, свеска 2, за 1973, стр. 354.

¹⁰ Вук Стефановић Караџић, *О Црној Гори*, приредио Г. Добрашиновић, стр. 972 — 1000; Нико С. Мартиновић, *Вуковим трагом кроз Црну Гору*, Старине Црне Горе, Цетиње 1964, бр. II; Димо Вујовић, *Три документа о боравку Вука Караџића у Црној Гори 1860. и 1862. године*, Историјски записи, 1964/1.

Према сачуваним подацима Вук се 1852. године залагао код књаза Данила да књаз материјално помогне Шуја. Он му је то поновио и у писму од априла 1854. године. Те године Вук је писао књазу Данилу, поред осталог, и ово:

„Сада сам се усудио у неколико ријечи препоручити В. Св. Војводу Шуја Караџића, којег сам вам га и на уста препоручивао. По ономе што сте ви В. Св. одговорили на моје молбе и препоруке надам се да нећете заборавити ни старог

Вукова зидина. Снимљено 1986.

Шуја ни куће Караџића. В. Св. знате што је досад била кућа Караџића у Херцеговини и како се је једнако клала с Турцима док је нијесу већ готово ископали, особито по смрти Смаилага Ченгића, а војвода Шујо осим својега јунаштва и беспреставнога војвовања на Турке побратим је оца Вашег¹¹.”

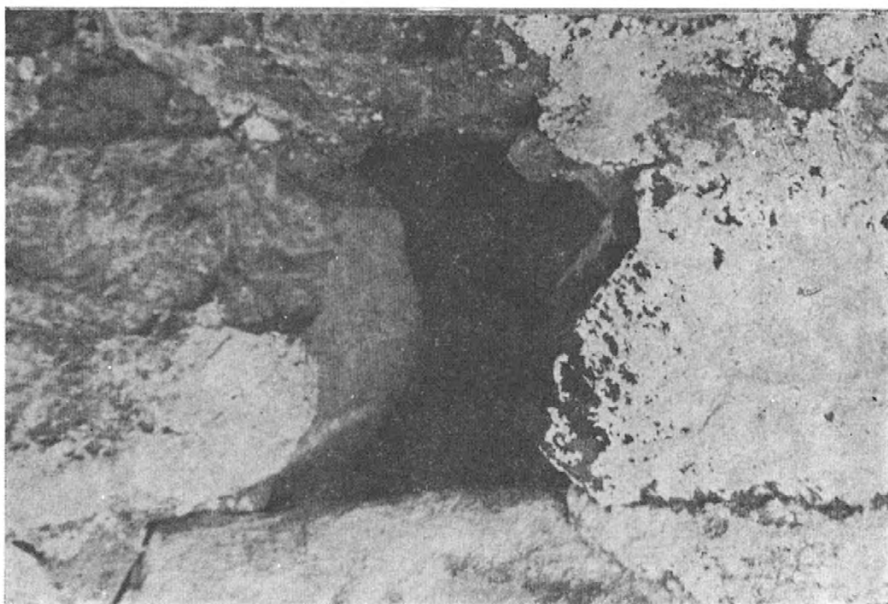
Књаз Данило је одговорио Вуку да је Шујо био у Цетињу „два-три мјесеца” 1854. године и да га није заборавио већ га је надгледао и на повратку новчано даривао.¹²

Од 1852. године можемо пратити повремену преписку Вука са Шујом у Петњици. Та је веза ишла преко попа Вука Поповића у Рисну.

¹¹ Саво Вукмановић, *Из преписке В. Караџића са књазом Данилом, војводом Мирком, Буком Средановићем и књазом Николом, Стварање*, 1956/3, стр. 199.

¹² Исто.

Крајем 1852. године Поповић је обавијестио Вука да је у Цетињу био Вуков рођак „Шујо Караџић човјек од доба, али још снажан и поуздан јунак. Казали су ми да вазда оружје носи, и када лежи под главу га држи”. Даље Поповић пише: „Били су ту скоро неки Ришљани у Дромјаке по стоку, и од њих чујући Шујо за вас да сте долазили овамо, и на Цетиње, жалио је те вас није видио, и по истијема послао ми је овај листић кумећи ме Богом да вам га пошаљем... Добио сам јед-

Вуков извор. Снимљено 1986.

ну Србуљу из Дромјака, и тамо их има, ма их не даду за новце, него за црквене књиге, дакле кад ми те пошаљете гледаћу за њих да ми коју даду у промјену”.¹³

Користећи долазак неких трговаца из Рисна у Дробњак да купују стоку, Шујо је послао 10. августа 1852. године једно кратко писмо по њима да га В. Поповић пошаље Вуку. Колико нам је познато ово је прво писмо које је Шујо послао Вуку. Шујо је писао Вуку да је он дробњачки војвода и да пише „моме брату благородноме господину Вуку Караџићу”. У овом писму Шујо је обавијестио Вука да су Дробњаци убили Смаил-агу Ченгића, да су Шују Турци кулу запалили, мал одјавили,

¹³ Вукова преписка, књига VII, Државно издање, Београд 1913, стр. 133—134.

да је утекао у Морачу „с главом и робљем”, да му је Лале Поповић донио поздрав од њега, да му Вук „некакав пешкеш спрема” преко руског конзула Гагића у Дубровнику и да му то није долазило. На крају Шујо пише Вуку да се обрне на њега и да му пише.¹⁴

На жалост, није сачувана читава преписка између Вука и Шуја. То се најбоље може закључити из преписке попа Вука Поповића и Вука Караџића.¹⁵ О Вуковој преписци са Шујом до сада је најпотпуније податке дала Аница Шаулић у раду *Вукови робаци из Петњице*.¹⁶

Поп Вук Поповић из Котора писао је Вуку 22. марта 1853. године, поред осталог, и ово:

„Дедага Смаилагин син с Аскарком царском од уочи Божића још је у Дромњаке. Војску је растурио у пут по кућама, и нико жив да је унио зелена Бадњака. Узео им је преко 300 леница, и покупио остало оружје. Поватао главаре и пошље их у Никшић, те тамо неке посиједи а неке умори тешком тамницом. Водио их је босе и гологлаве и кад би који запро у путу, стали би му ногама на плећи па би га посјекли. Примами их без оружја и посјече наприје 96, међу којима самијех је седам Церовића посјекао и то све да освети оца! Узео им је све што су имали мала, и смакао је свијех, што су му за прешу били, а остала је сама фукара! Ваши робаци сада су у Морачи без никод-ништа. Видак Грубач ускок ономаде ми је казао у Рисну, за све ове јаде Дромњачке. Каза ми и за старца Шуја, да о злу мисли и са просјачином по Морачи живи. Видак је шњима заједно из Дромњака у Морачу побјегао, и дошао је у Рисан да што-шта купи и тамо понесе. Сипајући у своју мјешину мало ракије, приспем и ја у исту око три оке за старце Шуја да се напије у здравље наше и препоручим истом Видаку да му преда вјерно у руке и ракију и ваше писмо и када се овамо врати да ми донесе од Шуја абер, и одговор на оно писмо ваше”.¹⁷

Јануара 1854. године поп Вук је обавијестио Вука да му је Новица Церовић причао за Шуја „да је жив али је у великој невољи и он и сви Дромњаци”.¹⁸

¹⁴ Архив Српске академије наука и уметности, бр. 8181/1: *Писмо Шујово од 10. августа 1852. године*; А. Шаулић, *Вукови робаци из Петњице*, Зборник Матице српске за књижевност и језик, књига XXI, свеска 2 за 1973.

Иако су просторије Архива Српске академије наука и уметности биле у реновирању, захваљујући разумевању академика Василија Крстића, управника Архива САНУ, дата су ми на коришћење Шујова писма која ми је касније ксерографисао и послао проф. др Љубо Дурковић — Јакшић. Користим прилику да им се и на овај начин захвалим.

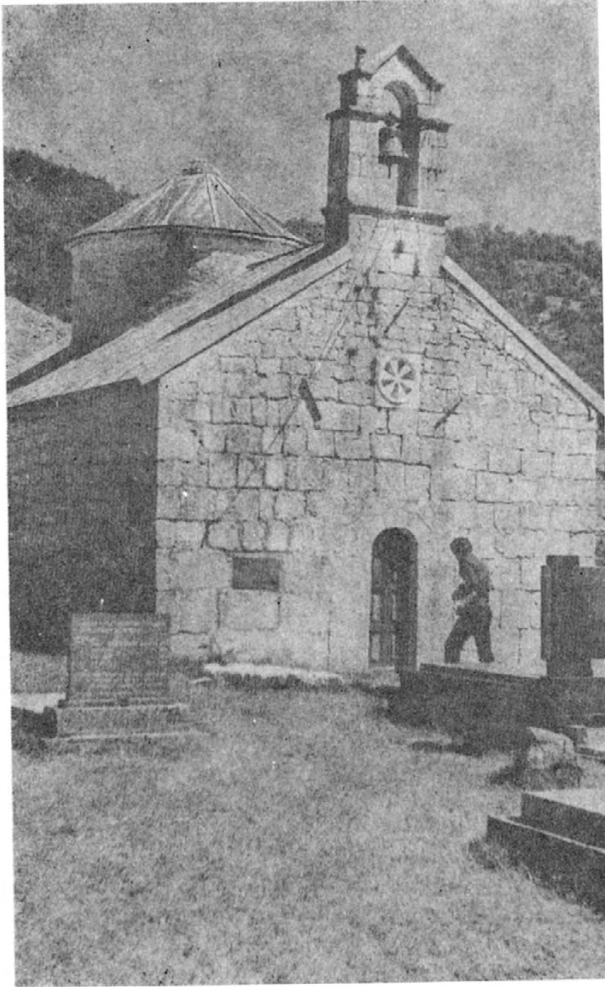
¹⁵ *Вукова преписка*, књига VII; Љубомир Зукровић, *Караџићев сарадник Вук Поповић*, Београд 1984.

¹⁶ А. Шаулић, *Вукови робаци*.

¹⁷ *Вукова преписка*, к. VII, стр. 163.

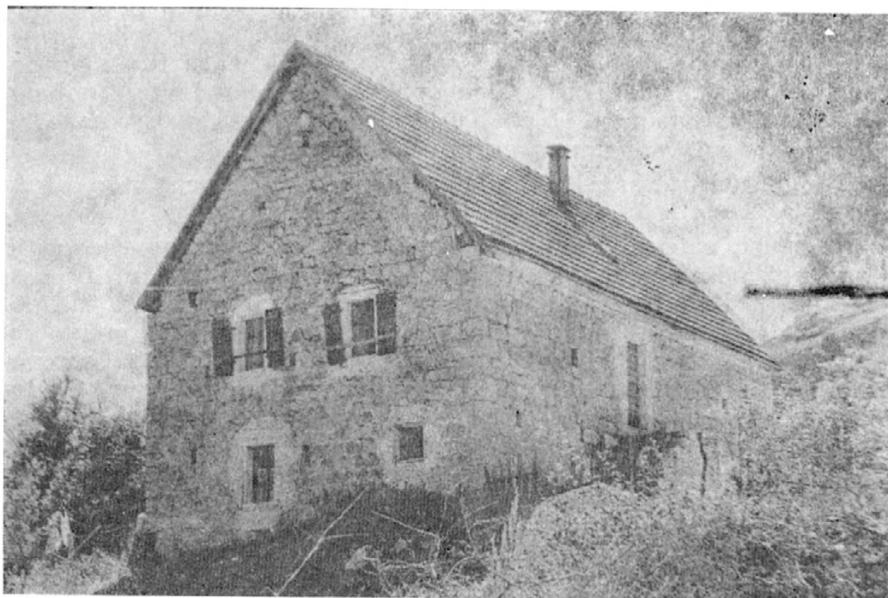
¹⁸ Исто, 210.

Крајем јануара 1854. године поп Вук је поново обавијестио Вука о Шују па пише: „Што ми пишеш за Шуја Караџића, ја ћу заиста са свијем срцем око онога обрадити како што ми пи-

Црква у Петњици. Снимљено 1986.

шете. И данас вам не могу о томе ништа писати прије него дома пођем и не видим се с мојијем рођаком Лалом Поповићем који тргује у волове, и који је пошао испред Савина Дневни у Дромјаке и на даље, и који ми је обећао донијет одговор на оно ваше писмо што сам га љетос Шују писао; јер га је одиста Шујо имао у руке, ма му није имао ко да пише, па

Кула војводе Стојана и сина му Шуја. Главни улаз. Снимљена 1986.

Кула војводе Стојана и сина му Шуја са првобитним изгледом једног зида. Снимљено 1986.

зато није нам ни писао ништа. Ово ми је казао мој речени рођак да му је рекао овако Гледа Карацић ваш опет рођак и ваљани момак”.¹⁹ Поповић даље пише да ће позвати Шуја да дође у Рисан, па наставља: „Препоручио сам овоме моме рођаку уз пут да потражи коју србуљу и дао сам му на писму како ће се владати те би наишао на коју”.²⁰

Почетком марта 1854. године поп Вук је писао и о Шују па каже:

„Данас вам не мишљах писати, али ми јуче донесе овдје онај мој рођак ово писмо за вас од вашег рођака Шуја, и мислим да ће бити одговор на оно ваше, што сам му га ја прошлог љета послао”.²¹ Није нам познато да су ова два писма сачувана тј. писмо Вуково Шују и Шујово Вуку. Даља садржина овог Поповићевог писма Вуку карактеристична је и за Шуја и за Вука као и за стање у Дробњаку и Језерима. Наиме, повратком Поповићевог рођака из Сјенице он је прошао преко Шаранаца, Језера и Дробњака. У Језерима се састао са Шујовим сином који му је и предао писмо за Вука. Ево што о томе даље пише Поповић Вуку: „Рођак ми каже када је налега из Сјенице у Језера више Дромњака, ће стоку држе, да му је син Шујов предао ово писмо, и да га је закумио Богом да ми га да у руке, и да вам га у пут пошаљем. Каже ми и то: да је ту био и један Турчин када му је писмо дао, и овај да им је пиздрио у очи, и за то да нијесу смјели ни о чему у друго говорити.

Ја сам мислио да неће још за сада доћи овај мој рођак, у томе ми приспије и оно ваше писмо од 12. феб. у коме велите, као и у она прва два пред овијем да бисте ради што прије Шуја да добавим, те ја ту неки дан замолим овдје једног трговца с Црнојевића Ријеке, кад дома дође, да ми одмах пошаље једног човека к Шују и да му понесе једно моје писмо, и он ми се пријатељски прихвати овога посла. — Тако ја се надам до који дан старца Шуја овдје видјети, што држим у рuci да ће, кад чује за тврде плете, дочекаћу га и као вашег рођака и као паметнога човека и јунака”.²²

Послије убиства Смаил-аге Ченгића на Мљетичку 1840. године положај становништва у Дробњацима и уопште у дурмиторском крају био је изузетно тежак. Такво стање је трајало неколико година. Смаил-агин син Дедага на најсвирепији начин се светио Дурмиторцима за убиство његова оца. На превару је похватио дробњачке прваке и око 100 побио, а остале повео у Никшић у тамницу одакле се већина није вратила.²³ Шу-

¹⁹ Исто, 215.

²⁰ Исто, 216.

²¹ Исто, 223.

²² Исто.

²³ А. Шаулић, *Вукови рођаци из Петњице*, 355.

НАРОДНЕ СРПСКЕ

ПЈЕСМЕ,

СКУПИО И И НА СВИЈЕТ ИЗДАО

ВУК СТЕФ. КАРАЏИЋ,

(Јадранин из Трипића, а од старине

Дробњак из Пешнице,)

Философије доктор; Санктпетербуршкога вољнога
 општествена љубитеља Руске словесности, и Краљевскога
 ученога друштва член кореспондентскога

КЊИГА ПРВА

у којој су различне женске пјесме.

У ЛИПСЦИ,

у штампарији Брејткхофа и Ерпла.

1824.

Стефан Караџић

НАРОДНЕ СРПСКЕ ПЈЕСМЕ, КЊИГА ПРВА,
 насловна страна

Насловна страна Вукове књиге из 1824.

јо са породицом се склонио у Морачу гдје је веома тешко живио.

Вука Караџића је интересовала прошлост Караџића у Петњици, народне пјесме, приче, старе књиге и друго па је препоручио попу Вуку да позове Шују у Рисан да би од њега записао податке о Караџићима, убиству Смаил-аге Ченгића, народне пјесме и друго.

Крајем 1853. године Вук је преко попа Вука у Рисну послао новчану помоћ Шују која му је тада добродошла у великој немаштини у свему. Поп Вук је ово искористио да позове Шују и да дође у Котор. По свом рођаку Лалу Поповићу трговцу послао је писмо Шују у Петњицу које је написао на „Покладе месне” 1853. године. Садржина писма је интересантна, поред осталог и за међусобне односе рођака Вука и Шуја. Поп Вук пише Шују:

„Драги пријатељу Шујо,

Примио сам књигу из Беча, од вашег рођака Вука Караџића и у њој ми много препоручује да распитам за вас ако сте још жив. Дакле ја чујем да си хвала Богу жив и да се још Турци боје од твог јунаштва и зато ти ево пишем да на сваки начин дођеш што прије код мене, е имам ти дати стотину у тврдо цванцика и имам с тобом говорити, за један посао, што ћеш оправити код једног овдје господина Руса Коваљевског. Ако почем не би могао доћи с овијем човјеком који ти преда ову књигу, а ти ми по истоме одпиши када ћу ти се моћи надати. Ти ни зашто немој мислити ће ћеш лежати и шта ћеш јести, све ти је код мене справио, у здравље твога рођака господина Вука, и у здравље твога поштенога имена и гласа.

Љубазно те поздрављам, и чекам те здрава и весела, и немој ми шиљати на место тебе никога, да би причекао и до Ђурђева дневи, јербо би све залуду без тебе било”.²⁴

На овај позив Шујо је дошао у Котор код попа Вука марта 1854. године гдје је остао четири дана. Шујо је са собом повео и унука Јанка, који је био писмен и знао је доста пјесама напамет. Поп Вук је у име Вука тада поклатио Јанку „3 части вашијех пјесама, 1 Чаславац и 1 Псалтир, купио сам му једне добре опанке, један фес и једну мараму, па је пошао весео и радостан. Препоручио сам му за коју старинску књигу да потражи код попова и калуђера, и показао сам му неке код мене, на кожи и на хартији, да се зна владати, ако би му која дошла под руку, како ће је узети”.²⁵

Тада је поп Вук Поповић разговарао са Шујом и разговор записао и послао Вуку. Разговор је сачуван и објављен. Пода-

²⁴ А САНУ, бр. 9051, *Писмо попа Вука Поповића из 1853. године Шују*. Писмо је објавила А. Шаулић у поменутом раду Вукови рођаци из Петњице.

²⁵ *Преписка*, књига VII, стр. 228.

ци које је Шујо тада дао веома су карактеристични како за саму породицу Караџић у Петњици тако и за историју Дробњака оног времена. Шујова су казивања посебно значајна када су у питању подаци о броју његове породице, о погибији Караџића од Турака и обратно, о погибији Смаил-аге Ченгића, о Шујовом одласку у Србију и повратку, о Милутину Церовићу, Мирку Алексићу, Петру Кушикапи, Боку Маловићу, Дедаги Ченгићу, писменим Караџићима и други подаци.²⁶

На крају боравка у Котору војвода Шујо је написао писмо „У Котор на 24. марча 1854” и послао га Вуку. Садржина писма гласи: „Моме миломе рођаку и господину Вуку Караџићу у Беч а потоме јављати како сам дошао с мојем унуком Јанком у Котор, и лиепоме дочекао и даровао поп Вуко, а све у здравље ваше, и стајаосам у њега 4 дана, и дао мије утврдо 100 враницка, па сам други дан по истоме унуку оправно дома 60. враницка да купе за њи жита у Пљевља, ер су ми веома чељад огладњела, а 40. сам уставио да купим што на се, кад добеш горе, ер сам веома оголио. И молимите често ми пиши преко нашега пријатеља попа Вука, е у Котор често долазе Морачани и ускоци, и мени е сваки додати може, и мени ће доћи кроз ниове руке. И молимте мој брате објави нашој Обрени да ми пише кога има да знамо, и Стоја штое за Бошком Бућићем, наша одива, ко има њих две да знамо. И Мијат брат Стоје наше и данас е жив, и има 5 синова баш добрије. Мене е поп Вуко за свашто питао и небими ни девета бом „да ми што гођ пишем за вас, бесте и јесте ли живи?”²⁸ тек ми е робље Турцима у рукама. Рекао ми е поп да ће ти послати на писмо све што сам му казао, а да ми се стобом кад гођ видјети не би жалио у путу умријети, и ради да се за живота видимо, и да смо ти препоручени Богу и тебе и поздравим свиех код куће твоје рођак и брат

Шујо Караџић
војвода”²⁷

Колико нам је познато ово је последње сачувано Шујово писмо Вуку.

У писму од априла 1858. године поп Вук Поповић је обавијестио Вука да у Дробњаку „нема одавна ниједног Турчина” да су попа Вука поздравили ваши рођаци са Шујом” са молбом „да ми што гођ пишем за вас, дјесте и јесте ли живи?”²⁸

Почетком фебруара 1859. године поп Вук је обавијестио Вука да је умро уз „Божјињи пост” војвода Шујо Караџић један од најистакнутијих првака и јунака у дурмиторском крају

²⁶ Архивска грађа о Вуку Караџићу, Разговор Вука Поповића са Шујом Караџићем, стр. 451—457.

²⁷ АСАНУ, бр. 8181/2. Писмо војводе Шуја од 24. марта 1854 — Вуку у Беч.

²⁸ Преписка, књига VII стр. 329.

№ 8181/2

Мене милиоше рођаку и господину Вуку Караџићу

у Бео

а поштоме јављам ти како сам дошао с мојом унуком
 Анком у којор, и мене дочекао и даровао пош. Вуко,
 а све у Здравље ваше, и спапосам у нѣта в. дана, и дакле
 чавердо 100. францика, па сам други дан по истоме утку
 отравио дома 60. францика да купе за нѣв Житѣа у
 Пирѣвѣа, ер су ми веома релад отладрѣла, а чо сам устас
 био да купим што на се, кад дођем торѣ, ер сам веома
 отомо. И пошмитѣ ресато ми пиши преко пакета три
 паела поца Вука, е у којор ресато долазе морарани,
 и ускоци, и мени е сваки додати моѣ, и мени те
 доћи кроз нѣнове руке. И пошмитѣ мои браће обави
 намом вѣрениѣ, да ми пише кога има да знамо,
 и како што е за бошном Бутѣтем, наша одѣва,
 ко има од нѣвих двѣ да знамо. И Миѣат браће како
 је наше и данас е Жив, и има в. синова сам доприсе.
 Мене е пош Вуко за свашто питао и неким ни де
 вѣла пала на ум, да ме не онако пош питао, е ме на
 враћу мното тек ми е рочѣт Шурѣма у ружама
 дао ми е пош да те ти послати на писмо све
 што сам му казао, а да ми се саобом кад тох виђети
 не си Жалом упути чмрѣти, и ради да се за Живѣа
 видимо, и да смо ти стрѣторужени боу и тѣле, и по
 здрави свѣх кад купе твои рѣтак и граѣ

у којор на 24. Марга

1854.

Шурѣ Караџић
 воивода

Писмо војводе Шуја из 1854. године Вуку

у првој половини XIX вијека. Шујо је умро крајем 1858. године.

Још док је био у Котору поп Вук је питао Шуја за народне јуначке пјесме „знали коју“ нашто му је овај одговорио „да их је знао много, али да их је заборавио, и ако коју зна да незна свуколику“. Шујо је обећао попу Вуку да ће, када се врати у Петњицу „и одмори се од пута“, испјевати их „Луки да их напише и по унуку Јанку“ ће му их послати.²⁹ Ово су била, и једино, два писмена Карацића (Лука и Јанко) у Петњици.³⁰

У науци је познато да је Вук, поред осталог, прикупљао преко посредника, записивача и пјевача и епске народне пјесме и са дурмиторског простора. Он их је добијао и из Петњице од Карацића.³¹ Ти подаци се могу наћи не само у Вуковим књигама српских народних пјесама, његовој објављеној и необјављеној заоставштини већ и у радовима великих познавалаца црногорског народног стваралаштва и говора. Поменимо само неке од њих, као што су: Саво и Јован Вукмановић, Петар Влаховић, Новак Килибарда, Ново Вуковић, Љубомир Зукловић, Вукоман Цаковић, Љубомир Дурковић-Јакшић, Радмило Маројевић, Радосав Меденица, Јован Чаџеновић, Новица Шаулић, Војислав Бојовић, Слободан Вујачић, Аница Шаулић и други, као и језичари: Митар Пешикан, Драгомир Вујичић, Бранислав Остојић, Светозар Стијовић, Драго Ђупић, Милија Станић, Мато Пижурица, Асим Пецо и други. Познато је да у дурмиторском крају има даровитих гуслара. Сви Карацићи су били и јесу добри гуслари. Вук је добијао и народне пјесме из дурмиторског краја записане и од самих Карацића из Петњице. Мотиви пјесама су историјски не само са дурмиторског већ и са много ширег простора. Каснији сакупљачи народних пјесама и тужбалица из дурмиторског краја: Андрија Љубурић, Новица Шаулић, Вукоман Цаковић и други — показали су какво је велико духовно народно богатство у народу тога краја.

Послије Шујове смрти Вук је и даље одржавао везе са рођацима у Петњици и то преко дробњачког капетана Милована (Мимова, синовца Шујова) и првог официра књажеве гарде Бока Шујова Карацића.³² Немамо података да су Шујо, Јанко

²⁹ Исто, стр. 228.

³⁰ Архивска грађа о Вуку Карацићу, стр. 456.

³¹ Вук Стефановић Карацић, *Српске народне пјесме*, књига I, II, III и IV, Београд 1975; Живомир Младеновић, *Рукописи народних песама Вукове збирке и њихово издање*, Београд 1973; Архивска грађа о Вуку Карацићу; Радосав Меденица, *Наша народна епика и њени творци*, Цетиње — Београд 1975; Библиографија списа Вука Карацића, приредио Голуб Добрашковић, Београд 1974; Миљана Радовановић, *Вук Карацић етнограф и фолклориста*, Београд 1973.

³² *Преписка*, књига VII, стр. 357; Архивска грађа о Вуку, стр. 492.

и Лука издашно слали Вуку Србуље. Добио је свега једну. Због неслања србуља љутили су се и посредник поп Вук у Рису и Вук у Бечу.³³

Милован је послао Вуку писмо и србуље по куму Станоју Папићу обавјештавајући га „ако си рад чути колико нас има има нас 80 пушака твога братства”.³⁴

Крајем 1859. године поп Вук је обавијестио Вука да „Петњица ваша дједовина са свијем је остала у граници Књажевој”,³⁵ тј. у саставу слободног дијела Црне Горе. Обавјештење да је Дробњак коначно ослобођен испод турске власти за оронулог и остарјелог Вука било је радосно сазнање. И не само то. Дефинитивно ослобођење Дробњака у ужем смислу, али не и читавог Дурмиторског краја, значило је завршетак више-вјековне, тешке, мукотрпне и кржаве борбе за слободу народа у Дробњаку — и Петњици колијевци предака Вука Караџића.

³³ Исто, 252—254.

³⁴ А. Шаулић, *Вукови роваци*, 359.

³⁵ *Преписка*, књига VII, стр. 357.

Иован Р. БОЙОВИЧ

ПЕТНИЦА — РОДИНА ПРЕДКОВ ВУКА КАРАДЖИЧА

Резюме

В работе автор указывает на наиболее важные работы, которые говорят о жизни и творчестве Вука Караджича. Автор показывает, что на протяжении долгого времени, на территории Дробняков, в широком смысле слова, образовалось четыре племени: дробняки, шаранцы, ускоки и езера.

В Дробняке находится и деревня Петница, неподалеку от городка Шавник. В Петнице живут исключительно Караджичи. Считается, что Караджичи поселились в Петнице в середине 17 века. Не сохранилось письменных свидетельств о том, кто населял Петницу до прихода Караджичей, даже о церкви этой деревни. Народная традиция говорит, что это было в середине 13 века, одновременно с монастырем Морача. Церковь неоднократно разрушалась пожарами.

Дед Вука Караджича Йоксим переехал в Тршич году в 1740-ом, по мнению некоторых исследователей, и с отцом Вука Стефаном Караджичем. Вук сам писал, что он родом „из Тршича, а старину из Дробняка, село Петница“. Вук очень рано начал интересоваться своими родственниками в Петнице. Приезжая в Черногорию (в 1834, 1835, 1841, 1852, 1860 и 1862 гг.) он разыскивал своих родичей в Петнице. Одним из первых с кем Вук связался был воевода Шуя Караджич, выдающаяся личность в Дробняках. Связи поддерживались через попа Вука Поповича из Рисана. Сохранилась часть переписки Вука с Шуей. Вук материально помогал Шуе. После смерти Шуи в 1858 году, Вук поддерживал связь с капитаном Милованом и княжеским адъютантом Джоко Караджичем из Петницы.